

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України,
академік НАПрН України
СКРИПНІЮК О.В.



2026 р.

ВИТЯГ

з протоколу № 6 від 11 червня 2026 року фахового семінару
сектору правових проблем політичних інститутів та процесів відділу
конституційного та муніципального права Інституту
держави і права імені В.М. Корецького НАН України

ПРИСУТНІ: в.о. зав. відділу, вчений секретар Інституту, д.ю.н., проф. А.Р. Крусян; зав. Сектором правових проблем політичних інститутів та процесів, д.політ.н. О.В. Кукуруз (у зв'язку з відсутністю на засіданні надала письмовий відгук на дисертаційне дослідження); д.ю.н., пров.н.сп. відділу О.В. Батанов; д.політ.н., проф., пров.н.с. Сектору І.О. Кресіна; д.політ.н., проф., пров.н.с. Сектору В.П. Горбатенко; д.політ.н., пров.н.сп. Сектору О.М. Стойко; д.політ.н., пров.н.сп. відділу В.А. Явір; к.ю.н., ст.н.сп., к.ю.н., ст.н.сп. відділу Т.А. Костецька; аспірант М.Ю. Вітушко.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Обговорення дисертації Вітушка Максима Юрійовича на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»), щодо її рекомендації до попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вчентій раді. Науковий керівник – доктор політичних наук, провідний науковий співробітник Стойко О.М.

Тема дисертації затверджена Вченою радою Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України (протокол №2 від 16 лютого 2023 р.).

СЛУХАЛИ: Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Вітушка Максима Юрійовича щодо дисертації на тему: «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія».

Доповідач обґрунтував актуальність теми дослідження, визначив мету та завдання роботи, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризував структуру дисертації, основні положення наукової новизни, теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

У доповіді відзначено, що одним із найважливіших досягнень, що визначатимуть майбутнє людства, є цифрова трансформація повсякденного життя, зокрема цифровізація державних і приватних послуг. Доступ до

Інтернету, технології, цифрові навички та цифрові послуги дедалі більше стають необхідними умовами для повсякденного життя та доступу до державних послуг. Цифровий світ ХХІ ст., зокрема штучний інтелект (ШІ), став реальністю, яка супроводжується низкою викликів. Системи ШІ можуть варіюватися від систем, що базуються на правилах, до складніших моделей навчання, таких як машинне навчання (МН) та глибоке навчання (ГН), де системи вдосконалюються та адаптуються на основі даних, на яких вони навчаються. Їх алгоритми призначені для навчання на прикладах, виявлення закономірностей, групування об'єктів із подібними атрибутами та вдосконалення з часом завдяки досвіду. Якщо МН можна використовувати для структурованих даних з метою прогностичного аналізу, то ГН виконує складний аналіз величезних обсягів даних. Переваги цифровізації послуг, спрямованої на спрощення та підвищення ефективності доступу, включають підвищення ефективності роботи органів публічної влади, зниження витрат та зменшення ймовірності людських помилок. Більш оптимізовані та гармонізовані адміністративні процеси допомагають уникнути зайвої бюрократії, сприяють сталому розвитку та захисту навколишнього середовища, а також зменшують корупцію. Однак такі системи можуть становити загрозу демократичним інститутам, захисту та ефективній реалізації основних прав і свобод людини.

У доповіді відзначено, що одним із найважливіших досягнень, що визначатимуть майбутнє людства, є цифрова трансформація повсякденного життя, зокрема цифровізація державних і приватних послуг. Доступ до Інтернету, технології, цифрові навички та цифрові послуги дедалі більше стають необхідними умовами для повсякденного життя та доступу до державних послуг. Цифровий світ ХХІ ст., зокрема штучний інтелект (ШІ), став реальністю, яка супроводжується низкою викликів.

Доповідач зазначив, що переваги цифровізації послуг, спрямованої на спрощення та підвищення ефективності доступу, включають підвищення ефективності роботи органів публічної влади, зниження витрат та зменшення ймовірності людських помилок. Більш оптимізовані та гармонізовані адміністративні процеси допомагають уникнути зайвої бюрократії, сприяють сталому розвитку та захисту навколишнього середовища, а також зменшують корупцію. Однак такі системи можуть становити загрозу демократичним інститутам, захисту та ефективній реалізації основних прав і свобод людини.

Доповідач наголосив на положеннях дисертації, що містять елементи наукової новизни, зокрема:

у перше:

- виділено та проаналізовано роль алгоритмічних систем, у тому числі і штучного інтелекту, на трьох основних етапах прийняття політичного рішення: розробки, впровадження та застосування;

- обґрунтовано, що широке застосування ШІ органами публічної влади при прийнятті політичних рішень означає фундаментальну зміну в логіці управління, що зосереджується на автоматизації завдань, дій та прийняття

рішень. Це проявляється у: переході від статистичного прогнозування до індуктивного управління; відході від обчислювальної парадигми, заснованої на правилах; зміні типів даних, що використовуються для аналізу.

- визначено, що вихід за рамки статистичного підходу, що передбачає використання ІІІ органами публічного управління для прийняття політичних рішень, матиме три далекосяжні наслідки: переосмислення громадянства; перебудову нинішніх засад політики; появу нових категорій населення, з більш фрагментованими ідентичностями;

- доведено, що відповідно до положень концепції соціотехнічних переходів штучний інтелект як радикальна технологічна інновація може бути швидко впроваджений в Україні через кризу, зумовлену російсько-українською війною;

- проаналізовано трансформацію легітимності політичних рішень, що приймаються органами публічної влади з використанням штучного інтелекту, залежно від етапу, зокрема легітимність вхідних даних, легітимність процесу та легітимність результатів.

За результатами доповіді відбулася дискусія, під час якої Вітушко М.Ю. відповів на запитання присутніх щодо ролі штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень, зокрема про виклики штучного інтелекту діяльності органів публічної влади та політичних акторів, світовий досвід застосування штучного інтелекту та перспективи розвитку штучного інтелекту в Україні. На всі поставлені запитання Вітушко М.Ю. надав обґрунтовані відповіді та необхідні пояснення.

ГОРБАТЕНКО В.П.: Чому для аналізу у третьому розділі обрали саме ці дві сфери – державні закупівлі та міграційну політику?

ВІТУШКО М.Ю.: Дякую за запитання! Вибір цих сфер зумовлений тим, що вони є найбільш показовими для демонстрації того, як ІІІ трансформує саму природу управління. Штучний інтелект найкраще працює з гігантськими масивами даних. У міграційній політиці ІІІ перетворює кордони на цифрові «полігони» (цифровізація управління міграцією, сортування та біометрія), що є прямим інструментом безпекової політики. А у сфері державних закупівель найяскравіше проявляється політична складова делегування повноважень: коли держава закуповує алгоритми у приватних корпорацій, вона фактично передає їм частину своїх управлінських функцій («Код стає законом»), що виводить процес з-під демократичного нагляду.

АНТОНОВ В.О.: Чи є державні закупівлі політичними рішеннями?

ВІТУШКО М.Ю.: Дякую за запитання! Так, у контексті соціотехнічних систем закупівля алгоритмів та програмного забезпечення є глибоко політичним рішенням. Як зазначається у дисертації, це не просто технічний акт придбання програмного забезпечення, а вибір того, які цінності будуть закладені в архітектуру системи. Передаючи розробку на аутсорсинг приватним компаніям, держава делегує їм дискреційні повноваження щодо того, як буде реалізована та чи інша політика.

ЯВІР В.А.: Чим відрізняється використання інформаційно-комунікаційних технологій від штучного інтелекту? Чи це одне й те саме?

ВІТУШКО М.Ю.: Дякую за запитання! Зазвичай інформаційно-комунікаційні технології – ІКТ вживаються як загальне поняття, що включає цілу низку технологічних інновацій, у тому числі й штучний інтелект. Однак між традиційними ІКТ та штучним інтелектом існує фундаментальна епістемічна різниця. Традиційні ІКТ, базовані на обчислювальній парадигмі, діють за жорсткими дедуктивними правилами «якщо-то», закладеними людиною. Своєю чергою штучний інтелект, особливо у ході глибокого навчання, діє індуктивно: він сам знаходить приховані закономірності та асоціації у неструктурованих даних, створюючи ефект «чорної скриньки», коли логіка прийняття рішення незрозуміла навіть розробникам.

БАТАНОВ О.В.: Як Ви ставитесь до використання штучного інтелекту в законодавчому процесі?

ВІТУШКО М.Ю.: Дякую за запитання! Я дотримуюся прагматичного підходу і виходжу з того, що дедалі ширше впровадження штучного інтелекту у різноманітні сфери суспільного життя є невідворотним процесом. Вже зараз великі мовні моделі здатні швидко аналізувати гігантські обсяги неструктурованих даних з громадських консультацій та допомагати готувати проекти юридичних текстів, перевіряючи їх на суперечності з чинними законами. Однак ключовим ризиком залишається «чорна скринька» ШІ та питання легітимності вхідних даних. Тому ШІ має бути інструментом допомоги законодавцю, а не його заміником (принцип «людина в центрі»).

КРЕСІНА І.О.: Як Ви ставитесь до нормативно-правового оформлення використання ШІ, наприклад, прийняття Цифрового кодексу України чи Інформаційного кодексу?

ВІТУШКО М.Ю.: Дякую за запитання! Прийняття комплексного кодексу може бути стратегічною перспективою, однак наразі пріоритетом є прийняття профільного закону про штучний інтелект. У дисертації зазначається, що на кінець 2026 року заплановано розроблення та подання урядом законопроекту щодо правового врегулювання штучного інтелекту в Україні та імплементацію міжнародних стандартів як національних. З огляду на необхідність зберегти інноваційний розвиток України під час війни, регулювання має бути гнучким, щоб не зашкодити нашій конкурентоспроможності.

КРУСЯН А.Р.: Як Ви ставитесь до використання ШІ в судовій практиці та прийнятті судових рішень?

ВІТУШКО М.Ю.: Дякую за запитання! Використання штучного інтелекту у судах має великий потенціал для автоматизації рутини: як свідчить досвід застосування системи Prometea в Аргентині, це дало змогу збільшити продуктивність судів на 300%. Проте залучення штучного інтелекту безпосередньо до прийняття рішень щодо долі людини, зокрема визначення ризику при звільненні під заставу в Каліфорнії, несе величезні загрози алгоритмічної дискримінації та упередженості. Судове рішення вимагає

процедурної справедливості та права на пояснення, що суперечить природі «чорної скриньки» штучного інтелекту.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

ГОРБАТЕНКО В.П.: Позитивно оцінив дисертаційне дослідження, відзначив його актуальність та наголосив, що наукова новизна роботи полягає у визначенні впливу штучного інтелекту на прийняття різноманітних політичних рішень та можливостях його використання для маніпуляції громадською думкою. Підкреслив, що дисертація відповідає спеціальності 052 «Політологія», а автором ґрунтовно розкрито наслідки і перспективи використання штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень. Разом з тим рекомендував більше уваги приділити аналізу зарубіжного досвіду використання штучного інтелекту у демократичних процесах та уточнити положення наукової новизни. У цілому відзначив, що дисертаційна робота є самостійним, цілісним і завершеним політологічним дослідженням, характеризується науковою новизною, містить обґрунтовані висновки та має теоретичне і практичне значення.

Висновок: дисертація Вітушка М.Ю. на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»), відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та може бути рекомендована до попереднього розгляду і захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 052 «Політологія».

КРЕСІНА І.О.: Позитивно оцінила дисертаційне дослідження та відзначила високий рівень обізнаності здобувача з досліджуваною проблематикою та наявність відповідної кваліфікації, а також відповідність роботи спеціальності 052 «Політологія». Зазначила, що структура дисертації, її основні положення та висновки загалом є логічними, послідовними та належним чином обґрунтованими. Разом з тим звернула увагу на необхідність удосконалення окремих формулювань положень наукової новизни та посилення висновків. У цілому відзначила, що дисертаційна робота є самостійним, цілісним і завершеним політологічним дослідженням, характеризується науковою новизною, містить обґрунтовані висновки та має теоретичне і практичне значення.

Висновок: дисертація Вітушка М.Ю. на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»), відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та може бути рекомендована до попереднього розгляду і захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 052 «Політологія».

ЯВІР В.А.: Позитивно оцінила дисертаційне дослідження, відзначила актуальність та новизну обраної теми, значну джерельну базу, використану у

ході дослідження. Особливо відзначила представлений детальний аналіз механізмів забезпечення легітимності на кожному етапі прийняття політичного рішення. Разом з тим звернула увагу на необхідність кращого розмежування між рішеннями, які приймаються органами публічної влади та політичними акторами. Також рекомендувала більше уваги приділити узгодженості окремих елементів структури дисертації, мети, завдань, висновків та положень наукової новизни. У цілому відзначила, що висловлені зауваження не мають принципового характеру, а дисертаційна робота є самостійним, цілісним і завершеним політологічним дослідженням, характеризується науковою новизною, містить обґрунтовані висновки та має теоретичне і практичне значення.

Висновок: дисертація Вітушка М.Ю. на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»), відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та може бути рекомендована до попереднього розгляду і захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 052 «Політологія».

БАТАНОВ О.В.: Позитивно оцінив дисертаційне дослідження та відзначив, що воно є новаторським та має міждисциплінарний характер. Окремі його положення та висновки можуть бути цікаві і для юридичної науки. Разом з тим звернув увагу на необхідність посилення кореляції між поставленими завданнями та висновками дисертаційного дослідження. У цілому відзначив, що дисертаційна робота є самостійним, цілісним і завершеним політологічним дослідженням, характеризується науковою новизною, містить обґрунтовані висновки та має теоретичне і практичне значення.

Висновок: дисертація Вітушка М.Ю. на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»), відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та може бути рекомендована до попереднього розгляду і захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 052 «Політологія».

КУКУРУЗ О.В.: У зв'язку з відсутністю на засіданні надала письмовий відгук на дисертаційне дослідження. Позитивно оцінила дисертаційну роботу, відзначила високий рівень опрацювання теми, належний рівень апробації результатів дослідження, відповідальне ставлення здобувача до виконання дисертаційної роботи, а також позитивно оцінила структуру анотації та загальних висновків. Разом з тим, звернула увагу на окремі недоліки редакційного характеру, зокрема текстові повтори, дублювання назв окремих тез, окремі неточності в оформленні дисертації та списку використаних джерел. У цілому відзначила, що висловлені зауваження не мають принципового характеру та можуть бути усунуті в робочому порядку, а дисертаційна робота є самостійним, цілісним і завершеним політологічним дослідженням,

характеризується науковою новизною, містить обґрунтовані висновки та має теоретичне і практичне значення.

Висновок: дисертація Вітушка М.Ю. на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»), відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та може бути рекомендована до попереднього розгляду і захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 052 «Політологія».

КРУСЯН А.Р.: Позитивно оцінила дисертаційне дослідження та підтримала висловлені учасниками фахового семінару зауваження і рекомендації. Звернула увагу на необхідність чіткішого визначення функцій та ролі штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень, а також удосконалення формулювань положень наукової новизни. Разом з тим, окремо наголосила на необхідності приведення оформлення дисертації у відповідність до чинних вимог та усунення наявних редакційних неточностей. У цілому відзначила, що висловлені зауваження можуть бути враховані у процесі доопрацювання дисертаційного дослідження, а дисертаційна робота є самостійним, цілісним і завершеним політологічним дослідженням, характеризується науковою новизною, містить обґрунтовані висновки та має теоретичне і практичне значення.

Висновок: дисертація Вітушка М.Ю. на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»), відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та може бути рекомендована до попереднього розгляду і захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 052 «Політологія».

СТОЙКО О.М.: Як науковий керівник позитивно оцінила дисертаційне дослідження, відзначила сумлінне ставлення здобувача до виконання дисертаційної роботи та його активну участь у наукових заходах. Разом з тим висловила впевненість, що висловлені під час фахового семінару зауваження та рекомендації будуть враховані у процесі доопрацювання дисертаційного дослідження. У цілому відзначила, що дисертаційна робота є самостійним, цілісним і завершеним політологічним дослідженням, характеризується науковою новизною, містить обґрунтовані висновки та має теоретичне і практичне значення.

Висновок: дисертація Вітушка М.Ю. на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»), відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та може бути рекомендована до попереднього розгляду і захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 052 «Політологія».

Запропоновано проголосувати за такий висновок по дисертації.

ВИСНОВОК

Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Вітушка Максима Юрійовича на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Вибір теми дисертаційного дослідження зумовлений тим, що одним із найважливіших досягнень, що визначатимуть майбутнє, є цифрова трансформація повсякденного життя, зокрема цифровізація державних і приватних послуг. Доступ до Інтернету, технології, цифрові навички та цифрові послуги дедалі більше стають необхідними умовами для повсякденного життя та доступу до державних послуг. Цифровий світ ХХІ ст., зокрема штучний інтелект (ШІ), став реальністю, яка супроводжується низкою викликів.

Системи ШІ можуть варіюватися від систем, що базуються на правилах, до складніших моделей навчання, таких як машинне навчання (МН) та глибоке навчання (ГН), де системи вдосконалюються та адаптуються на основі даних, на яких вони навчаються. Їх алгоритми призначені для навчання на прикладах, виявлення закономірностей, групування об'єктів із подібними атрибутами та вдосконалення з часом завдяки досвіду. Якщо МН можна використовувати для структурованих даних з метою прогнозного аналізу, то ГН виконує складний аналіз величезних обсягів даних.

Переваги цифровізації послуг, спрямованої на спрощення та підвищення ефективності доступу, включають підвищення ефективності роботи органів публічної влади, зниження витрат та зменшення ймовірності людських помилок. Більш оптимізовані та гармонізовані адміністративні процеси допомагають уникнути зайвої бюрократії, сприяють сталому розвитку та захисту навколишнього середовища, а також зменшують корупцію. Однак такі системи можуть становити загрозу демократичним інститутам, захисту та ефективній реалізації основних прав і свобод людини.

Серед зарубіжних дослідників процесу прийняття рішень та публічної політики найбільш помітними постатями є Дж. Андерсон, Д. Веймер, У. Данн, У. Дженкінс, Р. Келлі, К. Паттон, Г. Саймон, М. Хілл, Б. Хогвуд. Різноманітні аспекти процесу прийняття політичних рішень та їх місце в діяльності органів публічної влади розглядаються у працях таких вітчизняних дослідників як А. Вайер, В. Добіжа, А. Драшкович, Ю. Казарінов, Т. Каменчук, Т. Константинова, Т. Мироненко, О. Новакова, І. Петренко, С. Телешун, В. Тертичка, В. Туча, М. Чабанна.

Вплив штучного інтелекту на суспільно-політичні процеси активно досліджується зарубіжними дослідниками, зокрема А. Агаравлом, Ф. Паскуале, С. Расселлом, С. Зубофф та низкою інших. Тема штучного інтелекту ще мало розроблена вітчизняними вченими, особливо гуманітаріями. Одна з перших робіт в Україні по штучному інтелекту була видана у 2002 році, а у 2023 вийшла друком колективна монографія, присвячена використанню ШІ в у сфері безпеки та оборони, науковій діяльності та освіті; медицині; промисловості та енергетиці, телекомунікаційній галузі, транспорті та інфраструктурі, сільському господарстві та екології.

Сучасні технології стали предметом дослідження вітчизняних вчених контексті великих даних (М. Мота. О. Науменко, Н. Стешенко), цифрової трансформації (Н. Хома) та кібербезпеки (Ю. Завгородня). Дисертаційні дослідження проблематики штучного інтелекту почали з'являтися лише недавно, зокрема щодо його використання для обробки персональних даних та охорони об'єктів промислової власності, створення чат-ботів, державної політики його розвитку, використання в публічному управлінні, зокрема щодо оцінки діяльності органів публічної влади, здійснення правосуддя (О. Кукуруз) та парламенті (зокрема праці Т. Костецької). Однак вплив ШІ на прийняття політичних рішень вітчизняними дослідниками не аналізувався, що і зумовлює актуальність даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертація виконана у секторі правових проблем політичних інститутів та процесів відділу конституційного та муніципального права Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України і пов'язана з розробкою планових наукових тем «Стратегія політико-правового розвитку України: проблеми формування і перспективи реалізації» 2021-2023 рр. (РК 0120U105262) та «Справедливе суспільство: політико-правова парадигма в умовах європейської інтеграції» (2024–2026 рр., РК 0123U104291).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження ролі штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень та з'ясування перспектив його застосування в Україні.

Для досягнення мети поставлені такі **завдання**:

- з'ясувати роль штучного інтелекту на кожному етапі прийняття політичного рішення та його вплив на усі компоненти цього процесу;
- визначити вплив застосування штучного інтелекту на логіку рішень, що приймаються органами публічної влади при прийнятті політичних рішень;
- виділити та проаналізувати характеристики штучного інтелекту, що впливають на демократичні процеси;
- спрогнозувати перспективи і масштаби застосування штучного інтелекту для прийняття політичних рішень;
- проаналізувати зарубіжний досвід використання штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень органами публічної влади, з'ясувати доцільність його використання та надати рекомендації щодо його застосування в Україні;

– з'ясувати значення довіри з боку громадян до штучного інтелекту у ході його використання для прийняття політичних рішень;

- проаналізувати законодавче регулювання використання штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень, його вплив на довіру громадян до цієї технології.

Об'єктом дослідження є процес прийняття політичних рішень.

Предметом дослідження є роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень та перспектива його подальшого впровадження в Україні.

Методи дослідження. Дисертація має міждисциплінарний характер, оскільки інтегрує здобутки комп'ютерних та суспільних наук і є першою роботою такого типу у вітчизняній політології. Відповідно, теоретико-емпіричну основу дисертаційної роботи становлять комплекс загальнонаукових та спеціальних методів досліджень, праці зарубіжних та українських вчених щодо прийняття політичних рішень та застосування штучного інтелекту для обробки інформації, зарубіжне та вітчизняне законодавство, що регулює використання штучного інтелекту, результати соціологічних опитувань про ставлення респондентів до впровадження технологій штучного інтелекту.

Комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження складається з сукупності таких методів як:

- математичні та алгоритмічні методи (теорія алгоритмів для формалізації задач і побудови моделей), методи пошуку рішень (евристичні алгоритми, пошук у графах, генетичні алгоритми для розв'язання складних задач, де немає точного алгоритму), методи обчислювального інтелекту (нейронні мережі – для моделювання процесів навчання та розпізнавання; нечітка логіка – для роботи з невизначеністю та неповними даними; експертні системи – для імітації рішень фахівців у вузьких сферах); методи моделювання та прогнозування (машинне навчання, статистичні моделі, аналіз даних для прогнозування поведінки систем і процесів) (підрозділи 2 і 3 розділу 1);

- інституційний аналіз застосовано для визначення ролі органів публічної влади у політичній системі, з'ясування особливостей застосування формальних правил і процедур ухвалення рішень (розділ 1);

- системний аналіз вжито для аналізу політики як системи «вхід – процес – вихід» для визначення особливостей прийняття рішень з використанням алгоритмічних систем на етапі розробки, впровадження та застосування (розділ 1), а модель політичної системи Д. Істона – для аналізу загроз легітимності процесу прийняття політичних рішень на етапах вхідних даних, процесу та результатів (розділ 2) ;

- функціональний аналіз дозволив дослідити функції органів публічної влади, що проявляються у прийнятих ними політичних рішеннях (розділ 1 і 2);

- контент-аналіз використано для вивчення законодавчої бази регулювання штучного інтелекту (розділ 2 і 3);

- порівняльний метод застосовано для дослідження практики застосування штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень (розділ 3).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у концептуалізації впливу штучного інтелекту на прийняття політичних рішень.

Уперше:

- виділено та проаналізовано роль алгоритмічних систем, у тому числі і штучного інтелекту, на трьох основних етапах прийняття політичного рішення: розробки, впровадження та застосування;

- обґрунтовано, що широке застосування ІІІ органами публічної влади при прийнятті політичних рішень означає фундаментальну зміну в логіці управління, що зосереджується на автоматизації завдань, дій та прийняття рішень. Це проявляється у: переході від статистичного прогнозування до індуктивного управління; відході від обчислювальної парадигми, заснованої на правилах; зміні типів даних, що використовуються для аналізу.

- визначено, що вихід за рамки статистичного підходу, що передбачає використання ІІІ органами публічного управління для прийняття політичних рішень, матиме три далекосяжні наслідки: переосмислення громадянства; перебудову нинішніх засад політики; появу нових категорій населення, з більш фрагментованими ідентичностями;

- доведено, що відповідно до положень концепції соціотехнічних переходів штучний інтелект як радикальна технологічна інновація може бути швидко впроваджений в Україні через кризу, зумовлену російсько-українською війною;

- проаналізовано трансформацію легітимності політичних рішень, що приймаються органами публічної влади з використанням штучного інтелекту, залежно від етапу, зокрема легітимність вхідних даних, легітимність процесу та легітимність результатів.

Уточнено:

- при розробці алгоритмічної системи та інструментів штучного інтелекту для прийняття політичних рішень важливими компонентами є: формулювання проблеми, збір даних, інтеграція даних та закупівлі; на етапі впровадження чинниками виступають прозорість, користувацький досвід та довіра; на етапі застосування основними труднощами є оцінка і підтримка; зворотний зв'язок; помилки та розширення функціоналу.

- наслідки використання великих мовних моделей (ВММ) на основі ІІІ для прийняття політичних рішень, що може з більшою ймовірністю передбачати та пом'якшити поведінку виборців та громадську думку. Хоча ці системи можуть маніпулювати інформацією (надавати пріоритет певній інформації або генерувати фактично неправдиву інформацію), однак використання «цифрових двійників» на основі ІІІ дає змогу краще зрозуміти індивідуальні уподобання виборців та сприяти більш виваженому голосуванню.

- види загроз у ході використання штучного інтелекту політичними акторами для демократичних режимів: загроза представництву (спотворення спотворювати уявлення про думку громадян), загроза підзвітності (результати

виборів можуть бути спотворені у результаті дезінформаційних диверсій, реалізованих за допомогою ІІІ), загроза довірі (масове продукування дезінформації, мікротаргетування);

- розуміння доцільності використання штучного інтелекту для прийняття політичних рішень органами публічної влади України з метою: 1) автоматизації, оптимізації та індивідуалізації процесів та послуг, що надаються органами публічної влади; 2) покращення прийняття рішень, осмислення та прогнозування; 3) підвищення підзвітності та виявлення аномалій у діяльності органів публічної влади.

Отримали подальший розвиток:

– рекомендації щодо посилення довіри громадян до впровадження штучного інтелекту, зокрема і шляхом удосконалення законодавчого регулювання, оскільки громадськість є основною зацікавленою стороною, може впливати на розробку моделей ІІІ, а легітимність використання інструментів ІІІ в діяльності органів публічної влади безпосередньо пов'язана з легітимністю самої держави;

– обґрунтування щодо доцільності застосування теорії раціонального вибору до аналізу процесу прийняття політичного рішення, оскільки на відміну від інших (теорії обмеженої раціональності, інкременталізму, модель змішаного аналізу та теорія перспектив) вона передбачає, що особи, які приймають рішення, є логічно мислячими акторами, які прагнуть до максимізації вигоди і мінімізації втрат, послуговуючись чітким алгоритмом: визначення проблеми, аналіз усіх можливих альтернатив, їх оцінка і вибір найкращого варіанту.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що у роботі визначено перспективи та запропоновано заходи для мінімізації негативного впливу цифровізації на взаємодію держави та суспільства. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані для розробки стратегічних документів у різних сферах політико-правового розвитку України органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також організаціями громадянського суспільства. Матеріали дисертації можна використовувати при розробці навчальних програм з вивчення впливу сучасних технологій на суспільно-політичні процеси, викладанні у вищих закладах освіти таких дисциплін, як «Політологія», «Публічне управління та адміністрування», «Прикладна політологія», «Державна політика» та ін.

Особистий внесок здобувача полягає у самостійній розробці наукової проблематики визначення ролі штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень, формулюванні наукових положень, висновків і практичних рекомендацій. Вони підготовлені автором особисто, усі публікації за темою дослідження одноосібні.

Апробація результатів роботи. Дисертація виконана та рекомендована до захисту у відділі конституційного та муніципального права Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України. Основні положення, висновки та пропозиції автора представлені на наукових і

науково-практичних конференціях: міжнародній науково-практичній конференції «Україна-2024: глобальні та регіональні виклики» (11 жовтня 2024 р., м. Рівне); VI Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу» (11–12 грудня 2024 р., Полтава); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу (20–21 травня 2025 р., Полтава); VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу» (16–17 грудня 2025 р., Полтава).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження викладені у 7 наукових публікаціях, із них 3 статі у фахових виданнях України з політичних наук, 4 тези доповідей на наукових конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Специфіка проблем, що стали предметом дисертаційного дослідження, зумовили його логіку та структуру. Робота складається із вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел – 364 найменування). Загальний обсяг – 223 сторінок, із них основний текст – 183 сторінок, список використаних джерел – 37 сторінок.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові статті у фахових виданнях України:

1. Вітушко М.Ю. Виклики штучного інтелекту демократії та демократичним процесам прийняття рішень. *Держава і право*. 2024. Вип. 96. С. 342–352. URL: <https://derzhava-i-pravo.com.ua/articles/96-342.pdf> DOI: 10.33663/1563-3349-2024-96-342

2. Вітушко М.Ю. Вплив громадської думки на використання штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень. *Держава і право*. 2025. Вип. 97. С. 200–211. <https://derzhava-i-pravo.com.ua/files/issues/Держава%20і%20право.%20Випуск%2097.pdf> DOI: 10.33663/1563-3349-2025-97-200

3. Вітушко М.Ю. Основні принципи використання штучного інтелекту у процесі прийняття політичних рішень. *Регіональні студії*. 2025. № 43. С. 60–63. URL: <https://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/43/11.pdf> DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2025.43.9>

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Вітушко М.Ю. Принципи використання штучного інтелекту у Рамковій конвенції Ради Європи про штучний інтелект: матер. міжнародна науково-практичній конференції «Україна-2024: глобальні та регіональні виклики» (м. Рівне, 11 жовтня 2024 р.). Рівне 2024. С. 35-38.

5. Вітушко М. Сучасні технології та перспективи ІШ-кратії: матер. VI всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (м. Полтава, 11-12 грудня 2024 р.). Полтава: ППЕП, 2024. С. 230-232.

6. Вітушко М. Ставлення громадян до впровадження штучного інтелекту у процес прийняття рішень. Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу: зб. матер. IX міжн. наук.-практ. конф. з міжн. участю, 20-21 травня 2025 р. / відп. ред. Р. Басенко. Полтава: ППЕП, 2025. С. 58-61.

7. Вітушко М. Основні ризики використання штучного інтелекту у процесі прийняття політичних рішень. *Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу*: зб. матер. VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. участю, 16-17 грудня 2025 р. / відп. ред. Р. Басенко. Полтава: ППЕП, 2026. С. 268-271.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації *Вітушка Максима Юрійовича на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України».*

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Берчука А.В. є комплексним науковим дослідженням актуальних проблем політичної науки, характеризується єдністю змісту, містить результати, що відзначаються науковою новизною, теоретичним і практичним значенням. Вищенаведене свідчить про особистий внесок здобувача у розвиток політичної науки, зокрема досліджень проблем громадянського суспільства, суспільної консолідації та волонтерської діяльності. Подане до захисту дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 052 «Політологія», а також вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Вітушка Максима Юрійовича на тему «Роль штучного інтелекту у прийнятті політичних рішень: світовий досвід та перспективи для України» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія» у разовій спеціалізованій вченій раді.

Результати голосування:

За – 9;

проти – немає;

утримались – немає.

Головуюча на засіданні:

**В.о. зав. Відділу конституційного
та муніципального права Інституту
держави і права імені В.М. Корецького
НАН України, вчений секретар Інституту,
доктор юридичних наук, професор**

А.Р. КРУСЯН

